

יתרו ג

דארף זיין ווייל „צוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו" על ידי משה רבינו?¹

ב. לכאורה קען מען מסביר זיין דעם טעם וואס זייער קיום דארף זיין „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה כו", לויט דעם וואס ראשונים² זיינען מגדיר דעם חילוק צווישן די תוארים וואס מען געפינט בנוגע צו אן אינו יהודי: גר תושב, בן נח (און עוע"ז (עכו"ם³, כותי"י)) —

א. דער רמב"ם זאגט אין ספר „היד": „משה רבינו לא הנחיל התורה והמצות אלא לישראל שנאמר⁴ מורשה קהלת יעקב ולכל הרוצה להתגייר משאר האומות שנאמר⁵ ככם כגר, אבל מי שלא רצה אין כופין אותו לקבל תורה ומצות, וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג".

פון פשטות לשון הרמב"ם איז מובן, אז דער חוב „לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח", איז פאר-בונדן מיט „מתן תורה". און נאכמער איז עס מודגש אין דער הלכה שלאח"ז אין רמב"ם: „כל המקבל שבע מצות ונוזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם כו' והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן".

דארף מען פארשטיין: וואס פאר א שייכות האט דער קיום דורך די בני נח פון זייערע מצות צו אידן, ביז — אז אויף אידן ליגט א חוב „לכופ את כל באי העולם" צו מקיים זיין די שבע מצות: און אויך להבין די שייכות צו מתן תורה ומשה רבינו — אז זייער קיום

(6) אבל צ"ע כי מפשטות ל' הרמב"ם משמע ש'הודיענו כו' — קאי רק על לאחריו: שהקב"ה הודיע את בני ע"י משה רבינו שבני מקודם נצטוו בהן — אף שעפ"י צ"ע למאי נפק"מ הודיע זו — ודוחק גדול לומר שהוא רק ליישב המקראות ולכן מדגיש והודיענו (ולא — והודיע) — כי לבני אין נפק"מ בזה. — וראה לקמן הערות 17, 18. — ואולי י"ל דחיבת „מקודם" היא „מאמר המוסגר". וראה לקמן בפנים.

ולהעיר מצוינו מהר"ג לרמב"ם הל' מלכים כאן שהביא מקור לדברי הרמב"ם ממדרש „אמר ר"י חסידי איה שמענו שיש להם חלק לעוה"ב כו' איהו חסיד איה זה המקבל עליו שבע מצות מפני שהן כתובין בתורה". וראה פ"י די יהודה לעשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פכ"א.

(7) וראה לקו"ש חט"ו ע' 59 ואילך. ח"כ ע' 140 ואילך. ובכ"מ.

(8) ח"י הרמב"ן והריטב"א למכות ט, א.

(8*) וראה רמב"ם שם פ"י ה"י וי"ב — השינויים דבן נח עכו"ם וגר תושב. וראה לקמן ריש סעיף ד מהצפ"ג. לחם משנה רפ"י שם.

(9) בריטב"א: ג' לשונות נאמרו בכותים גר תושב ובן נח וכוה"נ. וברמב"ן במקום כותי „וגוי המוכר בכל מקום". וצריך ברור בכל מקום בפ"ע (ובפרט — בנוגע לתואר הג') אם נשתנה ע"י הצענזאר.

(*) וראה לקו"ש ח"כ ע' 140 הערה 27.

(1) הל' מלכים פ"ח ה"י.

(2) ברכה לג, ד.

(3) ראה כס"מ שם, דמקורו מסנהדרין נט, רע"א.

(והובא ברמב"ם שם פ"י ה"ט).

(4) שלח טו, טו.

(5) ה"א שם.

די ז' מצות¹⁶.

און דעריבער זאגט דער רמב"ם אז זייער קבלה ועשי' דארף זיין „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו¹⁷, ווייל דער חיוב שלפנ"ז איז בטל געווארן¹⁸.

אבער מען קען אזוי נישט פארענטפערן אין רמב"ם — ווייל:

(א) פון המשך לשון הרמב"ם „והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן¹⁹ (אז דער ציווי לב"נ האט זיך אנגעהויבן „מקודם"), איז משמע, לכאורה, אז דער ציווי לב"נ איז נישט בטל געווארן²⁰.

מצות כ"ו ועמד והתירם להם שלא יהו מקבלין עליהם שכר אלא כמי שאינו מצווה ועושה וזה שקבלם על עצמו בב"ד של ישראל מצווה ועושה הוא.

(16) ראה בכל הנ"ל — שו"ת ושם הכהן סליח ד"ה ופעי' דינים אלו (אלא דמקשרו עם הטעם שנקרא מחסידי אוה"ע). ובספרו דעת קדושים (לו, ג ואילך).

(17) ברמב"ן וריטב"א לא נזכר שגר תושב צריך לקבל מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו. ואולי נכלל זה בדרך ממילא כשמקבלין המצות בב"ד של ישראל, שזה גופא מורה שמקבלם באופן הנ"ל, כי בב"ד של ישראל תוקף כל הציווים (כולל אלה שנאמרו לפני משה), אך ורק מפני שכן צוה הקב"ה (אח"כ) בתורה והודיענו על ידי משה רבינו — ראה פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ז. ולהעיר מפי' מים חיים (להפריח) לרמב"ם הל' מלכים כא, דמפרש שזהו המקור לדברי הרמב"ם כאן (גבי ב"נ). והוא שיקבל אותן כ"ו.

(18) ולהעיר מסנהדרין (נט, א) „כל מצוה שנאמרה לבני נשנית בסני' לזה ולזה נאמרה". וראה פרשי' סנהדרין שם ד"ה לזה ולזה. ובהנשמן בהערה הבאה.

(19) וראה לשון הרמב"ם שם רפ"ט. וראה חמדת ישראל בקונטרס נר מצוה הל' מלכים שם.

(20) דלכאורה לא סיל להרמב"ם דעמד והתירם להם — הלכה היא. וראה הערה 15 דעת הרמב"ן. וראה ביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"ג מילואים ס"ח (רמז, ד ואילך).

אז א גר תושב איז דער וואס קבל אויף זיך בב"ד של ישראל צו מקיים זיין די שבע מצות ב"נ, „וכיון שקבלו בב"ד הוא נקרא בשבע מצות אלו מצווה ועושה וכי הא אנו מצווין להחיותו .. וב"נ הוא שלא קבלם בב"ד אלא דקים לו שמקיים אותם מעצמו והוא נדון בהם כמו שאינו מצווה ועושה¹⁰ (און גוי סתם איז דער וואס איז נישט נזהר אין די ז' מצוות¹¹).

לפי' קומט אויס לכאורה, אז בא מתן תורה איז בטל געווארן דער חיוב וציווי צו ב"נ — אויף קיום מצות שלהם, און ווי די גמרא¹² זאגט אויפן פסוק¹³ „עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים" — „ראה ז' מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להן", און די גמרא פירט דאָרט אויס „לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהם שכר .. כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה", „אין מצווין לקיימן¹⁴."

און עס איז געווען במתן תורה א נייער חיוב בנוגע די ז' מצות: דער אויבערשטער האט אנגעזאגט בתורה אז ב"נ זיינען מחוייב אין די ז' מצות — איז נתחדש געווארן א נייער דין, אז ווען א ב"נ איז מקבל די ז' מצות בב"ד של ישראל הייסט ער „מצווה ועושה¹⁵ אין

(10) ל' הריטב"א שם.

(11) כ"ה בריטב"א שם. וברמב"ן: וגוי המוזכר בכל מקום הוא ב"נ שלא הוחזק אם מקיים מצות שלהם אם לאו ומסתמא אין רובן מקיימין אותן לפיכך כ"ו. וראה ספרי ר"פ ברכה עה"פ ה' מסיני בא: „אלא אפילו שבע מצות שקיבלו עליהם ב"נ לא יכלו לעמוד בהם עד שפרקום ונתנום לישראל".

(12) ב"ק לה, א. ועד"ז בע"ז ב, סע"ג ואילך — הובא ברמב"ן וריטב"א שם.

(13) חבקוק ג, ו.

(14) פרשי' ע"ז שם — ג, רע"א.

(15) ראה רמב"ן שם: מפני מה אמרו ראה ז'

אָבער — וואָס איז הסכרת השייכות
(אז א איד זאל זיך דארפן פאַרנעמען
מיט „לכוף את כל באי העולם כו“)?

ד. נאָך מער: פון דברי הרמב"ם איז
מובן, אז דער חיוב אויף אידן, „לכוף את
כל באי העולם כו“ איז ניט פאַרבונדן
מיט דער הלכה, והוא שיקבל אותן . .
מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה כו“:

דער ראַגאַטשאַווער²¹ זאָגט, אז
לשיטת הרמב"ם זיינען דאָ צוויי סוגים:
(א) א גר תושב, וואָס איז דוקא ווען קבל
בב"ד (בפני שלשה חברים). (ב) א בן נח
וואָס איז ניט מקבל די ז' מצוות בב"ד,
אָדער²² בזמן הזה שאין היובל נוהג
(ובמילא „אין מקבלין גר תושב“²³) און
איז מקיים די ז' מצות — וואָס אויך עס
מצווין עליו להחיותו²³.

און וויבאלד אז אויך א ב"נ וועלכער
איז ניט קיין גר תושב „מצווין עליו
להחיותו“ — איז דאָך מוכרח צו זאָגן,
אז דאָס וואָס דער רמב"ם זאָגט „צוה
משה רבינו . . לכוף . . לקבל מצות
שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג“,
מיינט ער דערמיט (ניט (דוקא) א קבלה
„בפני שלשה חברים“ (בב"ד) אויף צו
ווערן א גר תושב, נאָר אפילו) א קבלה
(סתם) צו מקיים זיין די ז' מצות (דער

ב) דאָס פאַרענטפערט בלויז דאָס וואָס
דער רמב"ם זאָגט אין דער צווייטער
הלכה (הנ"ל) אז ווען הייטט א ב"נ א „גר
תושב“ און פון „חסידי אומות העולם“,
דוקא בשעת ער איז מקבל און טוט די ז'
מצות „מפני שצוה בהן הקב"ה כו“.

עס בלייבט אָבער ניט פאַרשטאַנדיק
דער פריערדיקער דין (הנ"ל) אין רמב"ם
— „צוה משה רבנו כו“ (וואָס קומט
בהמשך להתחלת ההלכה: מ"ר לא
הנחיל התוהמ"צ אלא לישראל כו") לכוף
את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו
בני נח, וואָס דאָס איז (ניט א דין אין
דער קבלת המצות דורכן ב"נ, נאָר) א
ציווי אויף אידן, אז זיי דארפן כופה זיין
די ב"נ אויף קבלת מצות שלהם — וואָס
פאַר א שייכות האָט דער קיום מצות ב"נ
צו אידן און ביז — לכוף?

ג. דער מקור אויף דעם ציווי הנ"ל
צו אידן, איז מצד דעם גופא וואָס „צוה
בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי
משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן“,
דלכאורה: צוליב וואָס האָט דער
אויבערשטער אונז מודיע געווען על ידי
משה רבינו און „צוה בהן הקב"ה
בתורה“, שהנחיל לישראל אויף ז'
מצות ב"נ? איז דערפון לכאורה מובן, אז
דאָס איז א חיוב אויף אידן, (און דער
וואָרט (— ענין פון) „מקודם“ איז א
מאמר המוסגר אז דער ציווי לב"נ האָט
זיך אָנגעהויבן מקודם).

ועפ"י י"ל יתרה מזה — אז דער טעם
פאַרוואָס ס'איז א חיוב אויף אידן „לכוף
כו“ איז מצד דעם גופא וואָס ב"נ דארפן
מקבל זיין (און טאָן) די ז' מצות „מפני
שצוה בהן הקב"ה בתורה כו“ — וואָרום
די שייכות פון א ב"נ צו תורה איז נאָר
דורך ישראל (וואָס צו זיי איז געגעבן
געוואָרן תורה).

21) צפעצ"ן על הרמב"ם הל' איסורי בי"ד ה"ז.
צפעצ"ן מהדורת הל' ע"ז פ"י ה"ז (לב, א, שם, סע"ג).

22) בצפעצ"ן מהדורת שם מזכיר רק „וב"נ היינו
בזמן שאין היובל נוהג . . עכ"פ להחיותו בומה"ז
דאי"א לקבל גר תושב ט"ל לרבינו דצריך להחיותו.
אבל בהל' איסורי שם כתב „אבל בלא זה (בלא קבלה
בב"ד) או בזמן שאין היובל נוהג או הוה בגדר ב"נ
המבואר בפ"י שם ה"י“.

23) רמב"ם הל' ע"ז פ"י סה"ו. הל' מילה פ"א
ה"ז. הל' שבת ספ"ב. הל' איסורי שם ה"ח.

23*) וכ"ה לכאור בשות הצ"צ יו"ד ספ"ג.

מצות שנצטוו בני נח . . אבל אם לא קיבל עליו שבע מצות יהרג מיד" (וואס דער טעם פון דעם איז²⁷ מצד דעם וואס צוה משה כו' לכוף את כל באי העולם כו' וכל מי שלא יקבל יהרג). דער ראב"ד איז אויף דעם משיג, אין לנו עתה להרוג איש, זאגט דערויף דער כס"מ: אין כאן השגה על דברי רבינו . . ואם אין ידינו תקיפה בעונותינו לא מפני זה ה"ל להניח מלכתוב הדין.

איז פון דעם מובן, אז דער דין, צוה כו' לכוף כו' לקבל מצות כו' וכל מי שלא יקבל יהרג איז א חיוב וועלכער איז בתוקפו אויך²⁸ בזמן הזה²⁹, כשאין היובל נוהג³⁰, און אויך ווען, אין ידינו

דין פון ב"נ סתם). ד.ה. אז דער דין, לכוף את כל באי העולם לקבל כו' איז ניט פארבונדן מיט'ן דין פון גר תושב. ועפ"ז יומתק דיוק סדר לשון הרמב"ם אין דער הלכה הנ"ל, וז"ל: צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג. והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים.

דערפון וואס דער רמב"ם זאגט, לכוף כו' לקבל מצות שנצטוו און פירט ניט אויס גלייך, (לקבל מצות שנצטוו) ויהיו כגרים תושבים וכיו"ב (ע"ד לשונו במקום אחר³¹) — איז משמע, אז דער ענין פון, והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב איז אן ענין בפ"ע, און ניט קיין פירוש (ותנאי) אין, לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח. ופשיטא אז דער ציווי, לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח איז צוליב דעם גופא שיקבלו המצות שנצטוו עליהם, און ניט בכדי אז זיי זאלן ווערן א גר תושב³².

[און ווי עס איז אויך משמע פון כסף משנה²⁶: בנוגע אן עבד וואס האט זיך ניט מל געווען זאגט דער רמב"ם²⁶ מותר לקיימו ובלבד שיקבל עליו שבע

(27) כמ"ש בכס"מ שם.

(28) וגם הראב"ד לא פליג אלא על הדין דיהרג מיד' [דס"ל להראב"ד שבזמן הזה שאין לנו סנהדרין אין יכולים לדון ד"נ גם בב"ב, כמבואר בצפצפ"י ה"ל מילה שם], אבל לא פליג על הדין, ובלבד שיקבל עליו שבע מצות. ויתירה מזו מוסיף הכס"מ שם, די"ל דהראב"ד פליג רק על הדין דמגלגל עמו . . או אם התנה כו', דמכיון שבזמן הזה . . אין אנו יכולים להורגו . . אסור לקיימו . . ימכר מיד'. וראה שו"ע אדה"ו מהדריב להל' שבת השי"ך לס"י רנב וס"י דש (ת"א, א). וראה הערה הבאה.

(28) ולהעיר משו"ע אדה"ו מהדריב שם: ומה שהזכיר הרמב"ם ז"ל (בהל' שבת שם) מצות ב"נ גבי עבד ואמה היינו משום שבלא"ה אסור לקיימן כלל אפילו בח"ל ובוה"ז לשיטתו בפ"א מה מילה ובפ"ד מה' איסורי ביאה.

ולהעיר מצפצפ"י ה"ל מילה שם בתחלתו: ור"ל דפליג אס עכשיו בוה"ז כו'. ובהל' איסורי שם: אך נראה דעבד תושב כו' מקבילין לעולם כו' אבל מלשון רבינו ספ"כ מהל' שבת לא משמע כן וכן כאן כתב להיפך.

(29) ולכאורה י"ל דמ"ש הרמב"ם בהל' מילה, ובלבד שיקבל עליו שבע מצות ויהי כגר תושב — אין הכוונה שנעשה גר תושב ממש (שהרי אין מקבילין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג), אלא שהוא, כגר תושב בפרט זה שקבל עליו שבע מצות

(24) בהל' מילה שם גבי עבד. דאף שכתב בהל' איסורי שם ה"ז, ולמה נקרא שמו תושב לפי שמוותו לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, הרי נקבע שמו וכמו שקוראו הרמב"ם בכל מקום, וכמ"ש כאן, והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום. וראה ראב"ד וכס"מ ה"ל ע"ז שם.

(25) וכדמוכח גם מזה שבהציווי לכוף אומר הרמב"ם, לקבל מצות שנצטוו — לקבלי סתם, ולא לקבל בפני שלשה חברים (וראה לקמן בפנים ובהערה 34).

(26) ה"ל מילה שם.

והפרש צווישן די צוויי דינים (צוה כו' לכוף כו' לקבל מצות שנצטוו בני נח, און „גר תושב“): דאס וואס „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח“ איז: (א) א ציווי כללי בנוגע „כל באי העולם“. (ב) א דין אין די חיובים פון אידן, אָז זיי דאַרפן כופה זיין די ב"נ לקבל מצות שנצטוו בני נח. (ג) די השתדלות פון אידן אין דעם קיום פון די ב"נ איז ניט פאַרבונדן מיט דעם אופן הקבלה מצד די ב"נ — זיי דאַרפן דאס ניט מקבל זיין בפני שלשה חברים³³ (ב"ד ישראל)³⁴. און (ד) דער אופן הקבלה מוז

תקיפה³⁰. משא"כ בנוגע א גר תושב פסק'נט דער רמב"ם³¹ „אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיוכל נוהג“³².

ב"נ (וכו' יש לפרש גם ברמב"ם הל' שבת שם). וכן משמע מסיום לשונו „ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיוכל נוהג“, דלכאורה הולל „ואין מקיימין עבד כזה אלא בזמן שהיוכל נוהג“ כלשונו בהל' איסור פיד סה"ט. אלא שבוז בא רק לפרש הדין בנוגע לגר תושב (אבל לא בנוגע לעבד זה שהוא רק „כגר תושב“). משא"כ בהל' איסור שם הרי כתב „אלא יהי גר תושב מותר לקיימו בעבודתו כשהוא גר תושב“ (והיינו שאיירי שם ב.גר תושב ממש), ולכן כותב „אין מקיימין עבד כזה (שהוא גר תושב) אלא בזמן שהיוכל נוהג“. ועצ"ע.

(30) וכן מוכח בתור"ט אבות פ"ג דמפרש מאמר רע"ק במשנה שם „חביב אדם שנברא בצלם“ (גם) ל"נ נאמר — עפ"מ"ש הרמב"ם בהל' מלכים. ע"ש.

(31) הל' מילה שם. ובשאר מקומות שבהערה 23.
(32) משא"כ לדעת הראב"ד (הל' ע"ז והל' איסור שם) שבנוגע לכמה דינים מקבלין אותו. ולהעיר מסמ' הל' ע"ז שם שלדעת הרמב"ם „נראה לומר דאה"נ שאם מעצמו קבל עליו שבע מצות שאין

מונעים אותו משיבת הארץ ולא בא לומר אלא שאין ב"ד מקבלין אותו. אבל ראה מנח מצות צד.

(33) ולכאורה כ"ה בנוגע לחסידי אוה"ע שכתב הרמב"ם שם הי"א „כל המקבל שבע מצות ונוהר לעשותן הרי זה מחסיד אוה"ע ויש לו חלק לעוה"ב“, שמלשון הרמב"ם משמע שכל ב"נ יכול להיות מחסיד אוה"ע כשמקבל שבע מצות (גם שלא בפני שלשה חברים) ונוהר לעשותן (בפרטעל). וכדמוכח מסיום לשונו „אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסיד אומות העולם“, דאח"ל דהוא רק דין בגר תושב, מאי „אינו מחסיד אוה"ע“.

(34) ועפ"ז יש לבאר דעת ר"מ (ע"ז סד, ב) דכל שקבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ז הוא גר תושב דהיינו (ראה שם תורה איהו) שמצווין להחיותו — דלכאורה, באם עבר על שאר המצות הרי הוא חייב מיתה (וכקושיית התוס' שם) — דיש לומר, דהבחי"תא שם איירי במקיים כל ז' מצות, אלא שאעפ"כ אין מצווין להחיותו עד שיהי' גר תושב.

(*) אבל ראה שו"ת ושב הכהן שם.

(*) בתוס' שם מתרץ: דכל זמן שלא דנוהו ב"ד אינו חייב מיתה. אבל ראה צפתי' להל' מילה שם. דלדעת הרמב"ם (ועוד ראשונים) „לא בני דין“.

(**) היינו בעש"י, שמושיבין אותו בינינו ודואגים להחיותו (עד ש.נוהגין עס גרי תושב בדרך ארץ וגמילת חסדים כישראל — רמב"ם הל' מלכים פ"י הי"ב). משא"כ מה שמצוה להחיות סתם ב"נ שמקיים שבע מצות אינו באופן כזה (ראה רמב"ם שם ה"ט).

(*) אבל ראה ב"י לטו"ד סוס"ז ד"ה והרמב"ם „דאין מותר לקיימו אכ"י יהי גר תושב ואין מקבלין גר תושב בזמח"ז“, ולכן „רבינו (הטור) לא הזכיר הא דאם התנה עליו כו' משום „שאין דרכו לכתוב אלא דברים הנוהגים בב"ז“. וגם הב"י השמיטו בשו"ע שלו שם (סעיף ד) כמ"ש בדרישה שם.

ולהעיר שבשו"ע אורח ח"י דש ס"א כתב (בנוגע למלאכת שבת) פרטי דיני עבד שלא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח הרי הוא כגר תושב כו' ואם לא קבל עליו שבע מצות כו'. וכן בשו"ע יו"ד סקכ"ד ס"ב: גר תושב דהיינו שקבל עליו שבע מצות כו' — אף שהב"י בשו"ע לא כתב רק הדינים הנוהגים בזה"ל. ולהעיר שהמג"א אורח שם סקכ"ב בסופו הוסיף „ומשמע בהרמב"ם שאין מקבלין עבד וגר תושב בזמן הזה ע"ש בספכ"כ ולכאורה צ"ל ספכ"כ — ראה תהלה לדוד לשרע שם אות ה'. לקריש חל"א ע' 127 הערה 59. וראה בהערה שלפניו.

(**) והטעם לשינוי הלשונות ברמב"ם י"ל כ"י בהל' איסור הרי זה כהמשך לדיני גירות (וגר תושב) — כדלקמן בפנים סוס"ז והערה 52. משא"כ בהל' מילה והל' שבת שם, שהמדובר בחיובי האדם בעבדו כו'.

ניט זיין דוקא „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה³¹."

משא"כ דער גדר פון א גר תושב איז

(א) א דין נאָר ביים ב"נ וועלכער וויל מקבל זיין, (ב) נאָר ווען די קבלה פון דעם ב"נ איז „בפני שלשה חברים³²“, (ג) ובאופן אַז דאָס איז „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה“ („אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב“).

דער רמב"ם פסקנט בכ"מ³³ ווי די חכמים³⁴, אַז ער דאַרף מקבל זיין אַלע שבע מצות. אין הל' איסורי ביאה⁴⁰, זאָגט ער עס אָבער מיט אַן אַנדער לשון: „אי זה הוא גר תושב זה עכו"ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצות שנצטוו בני נח“. ולכאורה: וויבאַלד אַז ער דאַרף מקבל זיין אויף זיך אַלע ז' מצות, וואָס בכללן איז אויך „שלא לעבוד עבודת כוכבים“ — פאַרוואָס דאָ טיילט ער דאָס אויס באַזונדער?⁴¹

ד.ה. דער דין פון „לכוף את כל באי העולם לקבל כו"א איז ניט פאַרבונדן מיט דעם דין קבלה (בב"ד של ישראל) וועל-כער איז נתחדש געוואָרן במ"ת, דורך וועלכן דער ב"נ ווערט א גר תושב (א מצווה ועושה³⁵).

איז די הסברה אין דעם: עס שטייט אין מכילתא אויפן פסוק⁴², „לא יהי' לך אלקים אחרים על פני“: „למה נאמר לפי שנאמר אנכי ה'א משל למלך בשר ודם שנכנס למדינה אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות אמר להם כשיקבלו את מלכותי אגזור עליהם שאם מלכותי לא יקבלו גזרותי לא יקבלו. כך אמר המקום לישראל אנכי ה'א לא יהי' לך אני הוא שקבלתם מלכותי (במצרים)⁴³“ אמרו לו

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם לשון הרמב"ם „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם“, ניט להשתדל שכל באי העולם יקבלו³⁶ מצות שנצטוו בני נח וכיו"ב, דער ציווי איז ביז אין אַן אופן פון „לכוף“.

ויש לומר בזה: ביי א גר תושב איז פאַראַן א מחלוקת³⁷: „איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד

38) הל' מלכים כאן. הל' ע"ז: הל' מילה והל'

שבת שבהערה 23.

39) כמ"ש בכס"מ כאן. מ"מ לרמב"ם הל' איסורי שם ה"ז.

40) שם.

41) גם בהל' מלכים שם ה"ט ב. ע"ר שהשלימה"ה מפרט. עד שיכפרו בע"ז כו' ויקבלו שאר המצות שנצטוו בני נח. אבל שם י"ל בפשטות, כי נוגע להמשך לשון. (עד שיכפרו בע"ז) ויבאדו את כל ג' קומותי". וגם הרי לא כתב שיקבלו שלא לעבוד ע"ז ויקבלו שאר המצות כ"א. עד שיכפרו בע"ז כו" (ולכן מסיים: שכל עכו"ם שלא קבל מצות שנצטוו ב"נ — בלי פירוש).

42) פרשתנו כ, ג.

43) יש משמיטים, במצרים. וראה הערה הבאה.

שזה נעשה ע"י קבלה בפני ג' חברים דוקא: לדעת חכמים — כל ז' המצות, ולדעת ר"מ — מספיק קבלה זו על ע"ז בלבד. וראה לקמן הערה 51.

35) לכאורה מוכרח לומר כן — שהרי אי אפשר לכוף על הכוונה ואמונה שבלב. וי"ל שבג"ז מחוייב לעשות כל התלוי בו — ולכן עליו לומר להביג שקבלתו צ"ל מפני שציווה הקב"ה (אף שאינו יכול לבחוננו בזה). — ואולי י"ל בדוחק עכ"פ — שהב"ג צ"ל בדיבור שהוא מקבל „מפני שצוה כו“.

35) לדעת הראשונים הג"ל סעיף ב.

36) להעיר מלשון המביט בקרית ספר לרמב"ם

כאן (סוף אזהרת ששה).

37) ע"ז שם.

„תורה צוה לנו משה מורשה — תורה בגימטריא תרי”א“.

ו. עפ”ז יובן וואס דער רמב”ם טיילט אויס דעם ציווי שלא יעבוד ע”ז פון די אנדערע מצוות — „אי זה הוא גר תושב זה עכ”ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו”ם עם שאר המצוות כו”:

כשם ווי בא אידן זיינען ביי מ”ת גע” ווען צוויי ענינים — קבלת מלכותו של הקב”ה (וואס דערמיט קומט אויך שלילת ע”ז — אנכי ולא יהי לך) און קבלת מצות (בשאר הדברות כנ”ל):

און מעין זה בא יעדן גר, וואס „מ” דיעין אותו עיקרי הדת שהוא ייחוד השם ואיסור עכ”ם“ — קבלת מלכותו, און מ’איז אויך „מודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות כו” — קבלת מצות —

איז עד”ז בא א גר תושב — וואס איז אויך אן ענין פון „קצת גירות“⁴⁸ (ביחס צו די ז’ מצות).

48) מכות כג, סעיב ואילך. וראה סהמ”צ להרמב”ם מ”ע א (ובמלת א). השגות הרמב”ן ושאר מפרשי סהמ”צ שם.

49) רמב”ם הל’ איסויב שם ה”ב.
50) לשון רבינו גרשום לכריתות ט, א (נדפס שם י, ב). ובמאירי יבמות מח, ב קורא „גר לחצאין“. בתורת הבית השלם להרשב”א (בית חמישי ריש שער רביעי) מבא אהל הגמ’ בע”ז. איזהו גר תושב כל שקבל עליו כו’ וחכ”א כל שקבל עליו שבע מצות בני נח ואחרים אומרים אלו ואלו לא באו לכלל גר דגר שנתנייר כקטן שנולד דמיי אלא איזהו גר תושב כו” (ומשמע שביה גם לר”ם וחכמים). וראה ט”ז יו”ד סיב סוסקיא דלהרמב”ם — גר תושב „יצא מכלל העמים“. ובגליוני הש”ס להר”י ענגל ע”ז סד, ב ד”ה איזהו: דמגמ” . . מוכח דגירות של גר תושב הוא

כן וכשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי“.

ד.ה. בא מ”ת איז געווען צוויי ענינים: קבלת מלכותו של הקב”ה און קבלת הגזירות — המצוות: דער ענין מיוחד פון קבלת המלכות דריקט זיך אויס (אויך) אין דעם וואס „אנכי ולא יהי לך מפי הגבורה שמענוס“⁴⁹, משא”כ קבלת הגזירות (מצות) — אין די אנדערע דברות, ובכלל אין דעם וואס

44) וכמפורש שם לאח”ז בדברי רשב”י. אני הוא שקבלתם מלכותי עליכם בסיני. ולכאורה דוחק לומר שבוה גופא הוא המחלוקת מתי היתה קבלת מלכות. ומשמע דהמחלוקת היא אמאיה פסוק למדיו זה, ועל איזו גזירות אומר קבלו גזרותי. אבל ראה פ”י מרכבת המשנה למכילתא. וראה השגות הרמב”ן לסהמ”צ מל”א א: ואמרם שקבלתם עליכם במצרים הוא לומר שכבר האמינו באלקות במצרים כו’ והאמונה ההיא הוכינם עתה וקבלו אותה עליהם ואמרו עליהם הן הן שהאמינו וקבלו עליהם להחזיק באמונה כו’. וראה לב שמח בסהמ”צ מ”ע א בתחלתה.

ולענין מפי מרכבת המשנה שם דלפי הגירסא בתורכי אחרי. צריך להפך הגירסא בדברי ת”ק וצריך להיות . . שקבלתם מלכותי בסיני כעת. ולפי זה יוצדק יותר המשל ושיטת רשב”י . . שקבלתם מלכותי במצרים כו”.

45) והיינו (ע”פ המכילתא) ב’ הענינים כפי שבאים בעשה”ד. אבל בכללות יותר י”ל שזה ה’ כשאמרו נעשה ונשמע (משפטים כד, ז) והקדימו נעשה לנשמע (ראה שבת פח, א). וראה סדר אליהו רבה פליא (פכ”ט): אתם צריכים לקבל מלכותו של ממו”ה הקב”ה עליכם שכן קבלתם לו עליכם מתחלה ואמרתם כל אשר דבר ה’ נעשה ונשמע. וראה ספרי ברכה לג, ג: מקבלים עול תורתך וכו”א . . נעשה ונשמע. וראה מדרש הגדול פרשתנו יט, יז.

46) מכות כד, רע”א (ושי”ג).
47) וכן יש לפרש גם במכילתא דגם לא יהי לך הוא בכלל קבלת מלכותו. אבל לפי הגירסא שלפנינו (וכהובא בהשגות הרמב”ן שם מ”ע א ול”א א) משמע לכאורה דלא יהי לך הוא בכלל קבלת הגזירות, ועפ”ז, הביאור דלקמן בפנים — אינו. — וגם צע”ק למה גם לא יהי לך — נאמר מפי הגבורה.

(*) ובגמרא לפנינו: לא באו לכלל גר תושב ואיזהו כו’. וראה פרש”י שם.

ווילן ניט מקבל זיין אויף זיך די ז' מצות בפני ב"ד ישראל (צו ווערן א גר תושב) — אז קבלת מלכותו איז אן ענין עיקרי אין זייער קיום פון ז' מצות⁵¹.

און דאס איז די שייכות פון „צוה משה רבינו כו' לכוף כו' לקבל כו' צו מ"ת און צו אידן⁵²: דער תכלית פון מתן תורה איז ניט נאר אז אידן זאלן אויף זיך מקבל זיין עול מלכות שמים ועול מצות, נאר עס זאל זיך (אויך) אויפטאן דער „והי' ה' למלך על כל הארץ⁵³“, אז עס זאל דערהערט ווערן מלכותו ית' בכל העולם כולו⁵⁴. היות אבער אז מלכותו ומצותיו איז בא אידן אין אן אופן פון „נחלה“ (ווי דער רמב"ם זאגט בתחלת ההלכה: „משה רבינו . . הנחיל התורה והמצות . . לישראל“), אז דאס איז גע- ווארן אינגאנצן זייערע א זאך⁵⁵ (ביז ס'איז כביכול געווארן באופן אז זיי האבן די בעלות אויף דעם: נקראת על שמו⁵⁶, מוחל על כבודו וכו' ווייל „תורה דילי היא“⁵⁷) — דעריבער האבן זיי דעם כח

וויבאלד אז זיין קבלה קומט ניט מצד הכפי נאר מרצונו הטוב — איז אין דעם דארפן זיין ביידע ענינים: די קבלה „שלא יעבוד כו"ם“ — קבלת מלכותו, און די קבלה לקיים „שאר המצות שנצטוו בני נח“ — קבלת מצות⁵⁸.

[ועפ"ז איז אויך פארשטאנדיק פאר- וואס דער רמב"ם איז דאס מפרט דוקא אין הל' איסורי ביאה — ווייל נאר דארטן קומט דער דין פון גר תושב בהמשך צו דיני גירונת⁵⁹].

ז. עפ"ז יש לומר, אז עדיז איז בנוגע צו „כל באי העולם“ — אויך די וועלכע

שמקבל עליו מצוות גר תושב בתורת ישראלית ונעשה ישראלי למצוות אלה דאילו הי' בינ עדיין ומקיים בתורת בינ לא יפול ע"ז ל' הכנסה תחת כנפי השכינה, דלשון זה מורה על ישראלית כו'. וראה גם אוצרות יוסף (להנ"ל) ח"י יו"ד (ח"א) אות י"ד בביאור דברי ה"ס.

(51) עפ"ז יש לומר שגם מחלוקת ר"מ וחכמים בע"ז שם בגר תושב אם צריך לקבל עליו שלא יעבוד ע"ז און גם שאר מצות היא — האם לחלות שם גר תושב די בקבלת מלכותו, שהיא שלילת ע"ז (דהרי גם לר"מ המדובר שמקיים כל ז' מצות, כנ"ל הערה 34), או שצ"ל גם קבלת מצות דילי.

(52) ולכן מפרט שם הפרטים בהגירות דגר תושב, שבוה דומה לגירות גמורה. משא"כ בשאר המקומות ברמב"ם. וכן כאן בהל' מלכים דהמדובר בעיקר בז' מצות בינ ולא בדיני גירות. ועפ"ז יומתק מה שממשיך שם. והוא מחסידי אומות העולם ואינו מפרט והוא שמקבל ונוהר לעשותן מפני שזוה הקביה בתורה כו' כמ"ש בהל' מלכים כאן, כי בזה מדגיש שם שלא נעשה ל(ישראל) גר ממש, אלא נשאר מחסידי אומות העולם.

(*) וצ"ע מה שלא כתב בהל' איסורי שם גם זה דגר תושב צריך לקבל בפני ג' חברים כמ"ש בהל' מלכים כאן. ואולי י"ל, כי זה מוכן מעצמו, דהרי התחלת הי' שם. אז זה הוא גר תושב? היא המשך להי'. ושלשה עומדין על גביו כו', וכמודגש גם בהמשך לשונו בהי' שם. ולג. מל ולא טבל' דיש קס"ד שגיו איתנהו ב"י.

(53) ראה גם שו"ת מחנה חיים ח"ג י"ד ס"ו מו.
(54) להעיר שגם מ"ת לבני בא ע"י „שכפה הקביה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם“ (שבת פח, א) — ע"ד „צוה משה כו' לכוף כו' לקבל מצות כו' וכל מי שלא יקבל ירהג“. וראה מדרש הגדול שם.
(55) זכרי יד, ט.

(56) וראה שמו"ר ספכ"ט: כשנתן הקביה את התורה צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נודעוץ, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומתירש ויצא הקול אנכי כו'.

(57) כמרזיל דגוי הולמד תורה היז עובר על מורשה ומאורסה (סנהדרין נט, רע"א). — הובא בכס"מ לרמב"ם כאן (כנ"ל הערה 3).

(58) ע"ז יט, א.

(59) קדושין לב, סע"א ואילך ובפרש"י שם רע"ב.

זמן, אויך בזמן הזה⁶³, כנ"ל סעיף ד' — דאס איז א חלק און המשך צו מתן תורה וקבלת התורה של בניי, צו, הנחיל התוהמ"צ צו אידן.

און דאס וואס בזמן הזה איז יד ישראל תקיפה ובמילא קען מען ניט כופה זיין בדרכי כפי בפועל ממש (וכשי"כ — ניט באופן וואס, כל מי שלא יקבל יהרג⁶⁴), פטר'ט דאס אבער ניט פון דעם חיוב, לכופ⁶⁵ איז יעדן אופן האפשרי, בכפיית דברים, להמשיך לבס אל רצון קונם וחפץ צורם⁶⁶.

און וויבאלד דער ציווי איז בתוקפו אויך בזמן הזה, און ס'איז א ציווי ניט אויף א מלך⁶⁷ אדער אויף ב"ד⁶⁸, נאר

(63) להעיר גם שלא הזכיר הרמב"ם בהל' מלכים, כאן דאין מקבילן גר תושב אלא בזמן שהיכול נוהג, אף שהזכירו כמרס בהלכותיו לפניו — בכ"מ שהזכיר גר תושב (נסמן בהערה 23).
כי כאן עיקר המדובר וההדגשה ברמב"ם איך שהוא פרט בהחיוב שעל בניי לכופ את כל באי העולם לקבל מצות, וזוהו בא בהמשך למית. משא"כ קבלת גר תושב היא בעיקר בנוגע לשיטת הארץ, כמ"ש בהל' איסורי שם.

(64) לשון התוי"ט שנסמן בהערה 30.
וראה ויקר פ"ו, ה (בסופו): והוא עד אלו ישראל כו'. או ראה אתה הראת לדעת. או ידע וידעת היום. אם לא יגיד ונשא עונו אם לא תגידו אלקותי לאומות העולם הרי אני פורע מכם כו'. ובספורנו פרשתנו יט, ו: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, וזוהו תהיו סגולה כי תהיו ממלכת כהנים להבין ולהורות לכל המין האנושי לקראו כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד.

(65) י"א שדברי הרמב"ם כאן, וכן צוה משה . . לכופ את כל באי העולם, בא בהמשך להדיו שלפניו (ה"ט) בעיר שהשלימה (וראה קרית ספר להמבי"ט כאן), והיינו שהמדובר במלחמה (והוא מדיני מלך) ואינו שייך בזמן הזה. אבל מלשון הרמב"ם ושכתבה בהלכה בפ"ט, משה רבינו לא הנחיל התורה והמצות אלא לישראל . . אבל מי שלא רצה . . וכן צוה משה כו' לכופ את כל באי העולם, לא משמע כן. ובפרט שכבר כתב בסוף הי"ט שם, שכל עכרים שלא קבל מצות שנצטוו ב"ה הורגין אותו אם ישנו תחת ידינו⁶⁹.
(66) להעיר שאפילו את"ל שהציווי הוא על ב"ד

און דעם ציווי צו ברענגען מלכותו ית' צו, כל באי העולם⁷⁰.

ועפ"י יובן דער תוכן הענין פון, לכופ את כל באי העולם לקבל מצות כו' — אז די השתדלות צו פועל זיין אויף די, באי העולם לקבל המצות, דארף זיין ביז איז אן אופן פון כפי' — ווייל די, כפי' דארף פועל זיין בא, כל באי העולם קבלת מלכותו⁷¹, מיט אלע גדרים שבזה⁷², און קבלת גזירותי, לקבל מצות כו'⁷³.

ח. ע"פ כל הנ"ל איז מובן דער תוקף הציווי וואס ליגט אויף יעדן אידן צו מקיים זיין דאס וואס, צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח⁷⁴ [דאע"פ אז דער דין פון גר תושב איז ניט שייך בזמן הזה⁷⁵ — איז אבער דער ציווי, לכופ את כל באי העולם לקבל מצות⁷⁶ חל בכל

(60) בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע ג: שצונו באהבתו ית' . . זאת המצוה ג"כ כוללת שנהר קוראין לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו וזה שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה בהם ותקרא בני האדם לאהוב אותו . . כאברהם אביך.
— אבל זהו פרט באהבת ה', שלכן קורא לבני האדם לעבודתו יתעלה ולהאמין, ולא ענין של כפי'. משא"כ המדובר בפנים, לכופ את כל באי העולם, וזהו המשך לקבלת מלכותו ית' (במית).
(61) אבל כמוזכר שאינו דומה לקבלת מלכותו של בניי, ובפרט ע"פ הנ"ל שאצל בניי היז באופן של נחלה, משא"כ ב"ה מצות אצל בניי.

(62) עפ"י יומתק מה שמשמע ברמב"ם שנהרג על העדר הקבלה בלבד (וכל מי שלא יקבל יהרג⁷⁷), שאינו רוצה לקבל עליו מלכותו. וראה שו"ת מחנה חיים שם.

(63) וי"ל שמטעם זה כתבו הרמב"ם (ובכלל ז' מצות בניי) בהל' מלכים ומלחמותיהם, כי ענין הכפי' — קבלת מלכותו, הוא עיקר ענינו של מלך. וראה הל' מלכים ספ"ד, ושם מ"א הי"ד — לגבי מלך המשיח, ויכופ כל ישראל כו'.

(62) כנ"ל סעיף ד. וש"נ.

ט. עס פאדערט זיך נאך ביאור: ווי-
באלד אז דער ציווי „לכוף“ איז אויך חל
בזמן הזה — פארוואס איז דער דין ניט
מפורש אין שרע און זיינע נושאי כלים?

זאת ועוד: דער ציווי איז דאך מחייב
יעדן איד וואס האט די מעגליכקייט
„לכוף“ — ומפורסם אז אין די פריער-
דיקע דורות זיינען געווען א סך אידן
וועלכע האבן געהאט דעם כח און די
פאסיקע תנאים דערצו, האבן זיי דאך
זיכער מקיים געווען דעם ציווי און
געטאן אין דעם: ועוד — געוויס זיינען
דערביי אויפגעקומען פארשידענע
שאלות (ווי איז דער חיוב פון כפי', אין
וועלכן אופן וכו') — איז פארוואס גע-
פינט מען ניט אין די ספרי שאלות ות-
שובות, אז מ'זאל דן זיין אין דעם ענין?

ווייל די הסברה בזה: ס'איז ידוע
בדברי ימי ישראל אין די זמנים שעברו,
אז אויך אין די מדינות וואו דער ענין
הגיוור איז לויטן געזעץ פון דער ממשלה
דארט — ניט געווען פארבאטן מטעם
הממשלה, האבן זיך אידן זייער געהיט
פון יעדער זאך וואס קען אויסגע-
טייטשט ווערן ווי א פעולה צו העלפן
עמעצן מגייר זיין (אפילו אין אזעלכע
פאלן ווען דער גר איז פון זיך אליין גע-
קומען זיך מגייר זיין און אוודאי ניט צו
טאן עפעס וואס קען באטראכט ווערן ווי
א השתדלות און תעמולה צו מגייר זיין
גרים) — ווייל אויך אין אזעלכע מדינות
איז דאס געווען א סכנה צוליב די בל-
בולים און עלילות וואס דאס האט גע-
קענט ארויסרופן ובפרט — מפני החשש
גדול אז מזיועט עס נוצן קעגן די אידן
בשאר המדינות — ווי מ'זעט עס אויך
אין די וויכוחים שבימי הבינים ועוד, און
אפילו בדורות האחרונים —

ומבוא, אז אויך די השתדלות פון א
אידן צו באוויקן א ב'נח (ומכש"כ אין

אויף יעדן וואס יש בידו" לכופ' ווי
ס'איז מוכח פון דעם דין הנ"ל (סעיף ד)
בנוגע לעבד, וואס דער כס"מ זאגט דעם
טעם הכפי', שכיון שזה ברשות ישראל
שהרי עבד הוא חייב לכופו לקבל שבע
מצות' מצד דעם וואס „צוה משה כו'
לכוף כל באי העולם כו'“.

איז מובן, אז יעדער איינער וואס האט
א מעגלעכקייט בזה, ובמכש"כ דער
וואס האט א קשר (דורך מסחר וכיו"ב)
מיט בני נח — דארף זיך משתדל זיין
און משפיע זיין⁶⁷ אויף זיי מקבל זיין די
שבע מצות שלהם⁶⁸.

הרי לב"נ מספיק דיין אחד (רמב"ם הל' מלכים
ספ"ט). וראה בהנסמך בהערה 68 בסופה.

66) ראה ספר חסידים סי' תתשכ"ד: אם רואה
אדם נכרי עושה עבירה אם יכול למחות ימחה שהרי
שלח הקב"ה את יונה לנינוח כו'. ובהערות מקור
חסד (מרגליות) הביא הגהה מ' מאיר אריק. ע'
רמב"ם פ"ח מהל' מלכים דמצוה לכופ' לכל באי
עולם על ז' מצות שנצטוו ב"נ וזהו כדברי רבינו.
וראה שו"ת חת"ס ח"מ סי' קפה: ונהי דממונם
התיר כו' אבל להכשילם בעבודת ה' מי התיר
אדרבה מצוה להרוותם.

67) ראה מעשה רב מהחיד"א, כמ"ש בספר
מעגל טוב (בדפוס פיעטרקוב — יד, א. ובהשלם
(ירושלים תקצ"ד) — ע' 162): ואני אמרתי לגוי הנז'
שיאמר לי במה מאמין וא"ל בה' א"י (אלקי ישראל),
וחקרתיו בזה ונראה בעיני שכך הוא. ואמרתי לו אי"כ
בבקר ובערב תאמר פסוק שמע ישראל ותקיים ז'
מצות ותזהר משיתוף בכל אופן כי אם יחוד גמור
לה' א"י. וקבל ואמר שלא יתפלל כי אם לה' א"י.
68) להעיר גם מ"מ' התשב"ץ ח"ג סקל"ג,
שאסור לסייע לב"נ (גם) להוסיף על ז' מצות שלהם
גם היכא דליכא „לפני עור", שהרי „חייב למנעם . .
חייב להפרישם". ובפשטות החיוב להפרישם הוא
מצד הציווי לכוף — היינו שישנו גם עכשיו. וכן
ביאר דברי התשב"ץ בספר קול צופיר (הרב גרשוני,
ירושלים תשי"מ) ע' רלג.

(*) ולכאורה ביאור הנהגת החיד"א מובן ע"פ
הנ"ל (ס"ז) שעל בניי לפעול אצל ב"נ קבלת מלכותו
ואח"כ קבלת מצות. ואכ"מ.

— לפי הנ"ל איז דאך פאראן אין דעם
אן איסור בפ"ע, ואדרבה, א איד איז
מחויב צו ווירקן („לכוף") אז דער נכרי
זאל ניט עובר זיין אויפן איסור ע"ז?

נאכמער: עס ווערט געפסקנט אין
שו"ע⁷², אז „דברים שהם מיוחדין למין
ממיני אלילים כו' אסור למכור לעובדי
אותם אלילים כו' (משום לפני עור")
ואם קונה כו' לסחורה מותר" — ד.ה.
ער מעג פארקויפן צו א ניט „עובד אותם
אלילים", כאטש אז „ענער וועט עס
פארקויפן ל.עובד אותם אלילים" —
ווייל „אלפני עור מפקדינן אבל אלפני
דלפני לא מפקדינן"⁷³; און ס'איז אויך
פאראן א דיעה⁷⁴, אז דאס וואס עס איז
אסור צו פארקויפן „לעובדי אותם
אלילים" איז דוקא ווען „אין להם אחרים
כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום
אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר
מותר למכור להם כו'", ווייל אין
אזעלכע פאלן פאלט אפ דער איסור פון
„לפני עור".

איז תמוה: וויבאלד ס'איז דא דער
חיוב צו כופה זיין ב"נ זיי זאלן מקבל זיין
די ד' מצות איז עס דאך לכאורה א מכל-
שכן אז מ'טאר ניט טאן א פעולה וואס
זאל זיי דערמעגלעכן צו עובר זיין אויף
די ד' מצות (אפילו באופן ווען איז דעם
איז ניטא דער איסור פון „לפני עור")!
[און אע"פ אז דער ציווי צו משה
רבינו (לכוף כו') איז בעיקר צו משתדל
זיין זיך אז די באי עולם זאלן אויף זיך
מקבל זיין⁷⁵, כנ"ל — איז דאך מובן
ופשוט, אז עס האט ניט קיין ארט צו טאן

אן אופן פון „כפי") ער זאל מקיים זיין
די שבע מצות איז געווען פארבונדן מיט
א סכנה כיו"ב — מ'האט דאס געקענט
אנגעמען אלס איין אריינמישונג באמור
נתם וכו' וכו']

ובפרט אז מ'דארף אים זאגן⁷⁶: זיי
מקיים „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה
והודיענו על ידי משה רבינו";

איז מובן, אז בדרך כלל האבן זיך אידן
געמוזט אפהאלטן דערפון צוליב פקו"נ;
און איז אויסגאס פאלן ווען מען האט
דאס געטאן, איז דאס געווען בזהירות
מתאימה, ובלי פרסום.

איז דעריבער מובן וואס מ'האט אויך
ניט מפרסם געווען קיין שאלות ותשו-
בות בזה. וי"ל אז מצד דעם זעלבן טעם
איז דער דין („לכוף") אויך ניט דער-
מאנט אין שו"ע און נושאי כליו — אין
יענע זמנים איז עס געווען פקו"נ⁷⁷.

ומובן, אז אין פאל וואו דער חשש איז
לגמרי ניטא — ווי במדינות אלו — איז
דא דער ציווי לכוף.

י"ד. לכאורה קען מען דערויף
פרעגן פון דעם דין אין שו"ע⁷⁸: „ויזהר
מלהשתתף עם עכו"ם שמא יתחייב לו
שבועה ועובר משום לא"י ישמע על
פיד", וואס דערפון איז מוכח, אז דער
טעם וואס מ'טאר ניט צוברענגען אז
דער נכרי זאל שווערן מיט דער ע"ז איז
צוליב'ן איסור פון „לא ישמע על פיד"

69) ראה לעיל הערה 35.

69) ואינו דומה להל' גרים והל' עבדים, וכן
כיו"ב הלכות בשו"ע (כמו י"ד ס' קנג'קנו ועוד)
בקשר לאו"ה כו' — כי פשוט שאינו דומה הלכות
בשייכות לאינו יהודי פרטי, להחייב שבנ"י יכוף את
כל באי העולם (ובענין של אמונה כו').

70) אורח סקניו.

71) משפטים כג, יג.

72) י"ד ר"ס קנא.

73) ראה מפרשים ל"ד שם.

74) ש"ך שם (וכ"ה בשאר מפרשי השו"ע).

75) רמ"א שם.

„משה רבינו מפי הגבורה“ (ווי דער פסק דין מפורש אין רמב"ם).

קומט דא צו נאך אן ענין, וואס די השתדלות וועט ברענגען א תועלת וסיוע צו די אידן:

אלע אידן שטייען אונטער דעם שרעקלעכן רושם פון די מאומי'דיקע מאורעות ר"ל וואס זיינען געשען מיט ארום פערציק יאר פריער. האט מען דעמאלט געזען קלאר, אז וואו עס זיינען דא געווען חסידי אומות העולם וועלכע האבן אין א געוויסער מאס אפגעהיט די ז' מצות — האבן זיי זיך אפגעטרייסלט פון רציחה און גזל ר"ל — און דורך דעם זיינען (בדרך הטבע) ניצל געווארן צענדליקער און צענדליקער אידן.

זיכער אז לא תקום פעמים, ר"ל וח"ו, צרה ואך טוב ובטוב הנראה והנגלה ממש — יהי לכל אחד ואחת שליט"א — לישראל,

ועתה שהמצב ובזמן — וואס מ'טרעפט זיך אפט בעניני מסחר וכיו"ב מיט גיט אידן ובדרכי נועם וקירוב וכי' — האט מען א דוגמא חי' מהנ"ל, ובמכש"כ פון זייער טאן דאמאלס, אע"פ וואס דאמאלס איז עס געווען א סכנה פאר די חסידי או"ה — ובמכש"כ איצט ובפרט ווען עס בריינגט זיי א תועלת.

עס ווייזט ווי דער קיום המצות פון די ב"נ ברענגט א תועלת (אויך) צו אידן, און אין פארשידענע אופנים.

— אויך גאר בפשטות: ווען א גיט-איד האט די ברירה — צי טאן דעם אידן א שאדן חי' (אין פרנסה וכיו"ב) אדער, פארקערט, אים ארויסצוהעלפן — איז

א פעולה וואס גיט א סיוע עובר צו זיין אויף די ז' מצות, היפך די קבלה וועלכע ער האט געפועלט בא עס!]

יא. והביאור בזה יש לומר:

דער ציווי, לכּוּף את כל באי העולם כו"י איז ווען דער קיום הציווי איז גיט גורם דעם אידן א היזק (הפסד, מניעת הריווח וכי').⁷⁶ וויבאלד אז אין שו"ע דארט רעדט זיך וועגן מסחר ומכירה, אזוי אויך בנוגע להשאיל כו"י ולהל-וותו", וואס עס רעדט זיך באופן אז מען פארדינט פון דער שאלה און הלואה תיכף אדער לעתיד, אדער מפני דרכי שלום וכיו"ב (לשלול איסור „לא תח-בם"*) — מעג מען זיי פארקויפן,

משא"כ מצד „לא ישמע" און „לפני עור", וועלכע זיינען איסורי לאו, טאר מען גיט פארקויפן אויך במקום הפסד (כ"ש) במקום מניעת הריווח.

און דעריבער, בנידון דידן — אין דעם זמן ומקום (ווי במדינה זו) וואו די השתדלות פון אידן צו משפיע זיין אויף די אומות העולם זיי זאלן אויף זיך מקבל זיין די ז' מצות, איז כלל גיט פארבונדן מיט קיין שום סכנה חי' און אויך גיט מיט קיין הפסד ומניעת הריווח בממון (ואדרכה, די השתדלות וועט ברענגען סיוע צו אידן, כדלקמן), איז דער חיוב „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" חל בכל תקופה.

יב. בנוסף על העיקר, אז די השתדלות צו ווירקן אז די אומות העולם זאלן אויף זיך מקבל זיין די ז' מצות איז א ציווי וואס איז אנגעזאגט געווארן צו

(76) עיין לקו"ש חט"ו ע' 150. ח"כ ע' 140. ובכ"מ.

(77) שבטשו"ע י"ד ס"י קמח (ס"א).

(78) שם סקניא ס"יא וט"ז שם.

(79) ל' הכתוב — נחום א. ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55 ובשו"ג.

ויהי רצון, אז אידן זאלן זיך באַמיען
צו משפיע זיין אויף ב״נ אז זיי זאלן אויף
זיך אננעמען אפצוהייטן די ז' מצות, אויף
וועלכע זיי זיינען נצטוה געוואָרן
מהקב״ה: און אשרי חלקם און גדול
זכותם פון די וועלכע וועלן טאן אין
דעם, דנוסף אויף דעם וואָס זיי וועלן
גורם זיין אַ תועלת וסיוע פאַר אידן און
ניט אידן ובכ״כ ענינים (כנ״ל) — קומט
אן עיקר שבעיקרים: זיי זיינען מקיים אַ
ציווי וואָס „צוה משה רבינו מפי
הגבורה“,

און דער קיום פון דעם ציווי איז אויך
אַ הכנה קרובה צום קיום היעוד, כי אז
אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא
כולם בשם ה' ולעבדו⁸¹ שכם אחד⁸²,
בגאולה האמיתית והשלמה, ע״י
משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחות אחש״פ)

והתועדויות שלאחז׳ תשמ״ג)

אויב דער נ״ט-איד איז דורכגענומען
מיט דער הכרה פון עין רואה ואוזן
שומעת וכו׳, די ידיעה אז ער דאַרף
מקיים זיין די ז' מצות, וועט דאָס האָבן
אַ גאָר גוטע ווירקונג (אויך) אויף זיין
באַציאונג צו אידן.

נאָך אַ נקודה אין דעם: בנוסף צו
דעם, וואָס דורך אַזא השתדלות וועלן
צוקומען טויזנטער און טויזנטער נ״ט-
אידן וואָס וועלן מקיים זיין די ז' מצות
— קיום ציווי הקב״ה טויזנטער און
טויזנטער מאל, ונוסף ע״ז אויך תועלת
פאַר אידן, כנ״ל — איז אויך די השׁ-
תדלות גופא און ענין וואָס רופט אַרויס אַ
יחס פון כבוד והערצה צו אידן — זעענ׳-
דיק ווי אידן זיינען זיך משתדל אַז אין
וועלט זאל הערשן צדק ויִשׁר און זיי
באַמיען זיך לטובת דער גאַנצער שׂכונה,
מדינה, מענטשהייט, ווערט ביי די
אומות העולם — וראו כל עמי הארץ אַז
אידן זיינען נתתיך לאור גוים⁸³ עס
ווערט דערהויבן דער גאון יעקב.

(80) ישׁע׳ מט, ו. ו. שם מב, ו: ואתנך לברית עם
לאור גוים. וראה רד״ק שם: השנית כי בסבת ישראל
יהיו הגוים שומרים שבע מצות וילכו בדרך טובה.
וראה מכ׳ ריח ניסן תשליב (נדפס בהגשׁפ עם
לקוטי טעמים כר וביאורים (קה״ת, תשמ״ז) ע
תרלו ואילך).

(81) כ״ה — ולעבדו (בוא״ז) — ברמב״ם
שבהערה הבאה. וראה לקושׁ חכ״ג ע׳ 103 בהערה.
(82) צפנ׳ ג, ט. רמב״ם הל׳ מלכים ספ״א. וראה
הגשׁפ שם בהערה.

משפטים*

ולאו מידי חסרי' ולא הוי ערב. רשב"ם).
תא שמע דאמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן
חלוק ה' ר' ישמעאל אף בחנוק. (פרעגט
די גמרא) הלכה כמותו (בחנוק) או אין
הלכה כמותו, תא שמע דכי אתא רבין
אמר ר' יוחנן חלוק ה' רבי ישמעאל אף
בחנוק, והלכה כמותו אף בחנוק.

די גמרא איז אבער מסיים: „אמר רב
יהודה אמר שמואל חנוק וקנו מידו
משתעבד, מכלל דערב בעלמא לא בעי
קנין. . . והלכתא ערב בשעת מתן מעות
לא בעי קנין, אחר מתן מעות בעי קנין“.
דאס מיינט, אז ביי חנוק ווערט דער
וואס „אמר הנח“ משועבד דוקא מיט א
קנין. ע"כ דברי הגמרא (אין בבלי).

ב. אין ירושלמי דארט זאגט די
גמרא: ר' יסא בשם ר' יוחנן אמר אע"פ
שקילסו ר' ישמעאל את בן ננס — על
מדרשו קילסו. אבל אינה (הלכה) כבן
ננס. שמעון בר ווא בשם ר' יוחנן אף
בחנוק הלכה כרבי (ישמעאל). אבער אין
ירושלמי ווערט ניט געבראכט די מימרא
פון שמואל אז דוקא חנוק וקנו מידו
משתעבד, און אויך ניט דער ווייטער-
דיקער המשך ביז „והלכתא ערב בשעת
מתן מעות כו' אחר מתן מעות בעי קנין
כו'“ — און אנשטאט דעם איז דער
ירושלמי מסיים: א"ר יוסי ואת שמע

א. אין סיום מס' בבא בתרא — אין
דער לעצטער משנה' — שטייט: ערב
היוצא לאחר חיתום שטרות גובה
מנכסים בני חורין. מעשה ובא לפני ר'
ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין,
אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים
משועבדים ולא מנכסים בני חורין. אמר
לו למה אמר לו הרי החונק את אחד
בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו
[ואני אתן לך:] פטור, שלא על אמונתו
הלוהו, אלא איוה הוא ערב שהוא חייב,
הלוהו ואני נתן לך חייב, שכן על
אמונתו הלוהו.

און די משנה איז מסיים: ואמר רבי
ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני
ממונות שאין לך מקצוע בתורה גדול
מה' והן כמעיי הנובע והרוצה שיעסוק
בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס.

אויף דער מחלוקת אין דער משנה
זאגט די גמרא, וז"ל: אמר רבה בר בר
חנה אמר רבי יוחנן אף על פי שקילס
רבי ישמעאל את בן ננס — הלכה כמותו
(כו' ישמעאל).

דערנאך איז די גמרא ממשיך: איבעיא
להו בחנוק מה לי אמר ר' ישמעאל
(דלמא משום צערא דחבירי) שנחנק נמי
גמר ומקנה, או דילמא מתכוין הוא
להצילו מחניקה ומצוה הוא דקא עביד

(*) וסיום מס' ביב — בבלי וירושלמי.

(1) קעז, ב.

(2) כ"ה במשנה שבבבלי, שנתוסף בחצאי-רובע.
וליתא במשנה שבמשניות. וראה שינוי נוסחאות
למשניות. ושינ.

(3) כ"ה גירסת הבית. וכ"ה במשנה שבמשניות
ובירושלמי. ובמשנה שבבבלי — בתורה יותר מהו.

(4) קעז, סע"א.

(5) ומסיים „ערב דבית דין לא בעי קנין דבהא
הנאה דמהימן לי גמר ומשעבד לי“. וראה רשב"ם,
תודיה והלכתא (בסוף המס') ופיה"ש להרמב"ם
(ובהוצאת קאפח — בהערה) — בשתי הגירסאות
בסיום המסכת. וראה ח"י הצי"ע על הש"ס כאן סוף
המס'. ואכ"מ.

(6) כצל, כדפוס קושטנדינא. וכ"ה בפני משה
שם.